



**№3**

# **MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR**

**ILMIY ELEKTRON JURNALI**



**ISSN: 2181-3965**  
**VOLUME 5**  
**TOSHKENT 2026**

# “MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR” ILMIY ELEKTRON JURNALI TAHRIRIYAT KENGASHI RAISI

**To‘lqin Zakirovich Teshabayev** – tahririyat kengashi raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

## TAHRIRIYAT KENGASHI

**Mehmonov Sultonali Umaraliyevich** – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘quv ishlari bo‘yicha birinchi prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna** - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Karimova Komila Daniyarovna** - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Yoshlar masalalari va ma‘naviy-marifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

**Xudoyqulov Sadirdin Karimovich** - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Hududiy ta‘lim masalalari va markazlar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Sindarov Sherzod Egamberdiyevich** – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Infratuzilmalarni rivojlantirish va iqtisod ishlari bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

**Saparov Aktam Jo‘rayevich** – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori

**Islamkulov Alimnazar Xudjamuratovich** – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Pardayev Abdunabi Xoliqovich** – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Kuziyev Islomjon Ne‘matovich** – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Baymurotov Tursunbay Maxkambayevich** – iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

**Omonov Akrom Abdinazarovich** – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Sharipov Qongratbay Avezimbetovich** – texnika fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vaziri

**Jumayev Nodir Xosiyatovich** – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi deputati

**Haydarov Nizomiddin Hamroyevich** – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Raviprakash G. Dani** – Xalqaro ta‘lim konsultanti, professor (AQSH)

**Bagautdinova Nailya Gumerovna** – Qozon federal universiteti Boshqaruv, iqtisodiyot va moliya instituti direktori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Rossiya Federatsiyasi)

**Sharifzoda Mu‘min Mashokir** – Tojik davlat huquq, biznes va siyosat instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Tojikiston Respublikasi)

**Maley Elena Borisovna** – Polotsk davlat universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent (Belarus Respublikasi)

**Asif Mahbub Karim** – Malayziya Menejment va tadbirkorlik universiteti professori (Malayziya qirolligi)





**Piter Xayk** – Yevropa amaliy fanlar va menejment instituti ilmiy ishlar bo‘yicha prorektori (Chexiya Respublikasi)

**Yavuz Demirel** – Kastamonu universiteti professori (Turkiya Respublikasi)

**Jo‘rayev Abdug‘affor Safarovich** – Termez agrotexnologiyalar va Innovatsion rivojlanish instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Ismanov Ibroxim Nabiyeovich** – Farg‘ona politexnika instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Xayriddinov Azamat Botirovich** – Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti prorektori iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

**Tashnazarov Samiddin Nizamovich** – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Nurmanov Ulug‘bek Anorbayevich** - Bank-moliya akademiyasi “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedراسi professori, iqtisodiyot fanlari doktori

**Yakubova Nargiz Tursunbayevna** – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

**Mamatov Baxadir Safaraliyevich** – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Qiyosov Sherzod Uralovich** – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Urazaliyev Kamoliddin Tajikulovich** – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

#### JURNAL TAHRIRIYATI

**Saparov Aktam Jo‘rayevich** – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori, dotsent

**Avlokulov Anvar Ziyadullayevich** – ilmiy muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Aliqulov Mehmonali Salohiddin o‘g‘li** – mas‘ul muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

**Buxorova Moxira Samandarovna** – muharrir

*O‘zbekiston Respublikasi OAK Rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 364-son qarori bilan “Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalari yuzasidan assosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.*

**“Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali**

23.11.2022-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №R-566966 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: №049864





MUNDARIJA				
1.	Шаисламова Наргиза Кабиловна		Тижорат банклари рискларини баҳолашда стресс-тест усулидан самарали фойдаланиш	7
2.	Ashurova Nargiza Chori qizi		O‘zbekiston turizm xizmatlari bozorida gastronomik turizmni rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari	19
3.	Mamatqulov Avazbek Axmadaliyevich		Oliy ta‘lim muassasalarida ichki audit tizimini raqamlashtirish mexanizimini takomillashtirish	24
4.	Sobirov Otabek Olimjonovich		Boshqaruv hisobini tashkil etishning konseptual asoslari	36
5.	Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Boqiyeva Zuhra Soxibjon qizi		Iqlim o‘zgarishining iqtisodiyotga ta’siri	41
6.	Xalimov Shaxboz Xalimovich		Qishloq joylarida turizm xizmatlarini rivojlantirishning xorij tajribalari	48
7.	Kenjayev Ikrom Ergashboyevich		Hududlarda investitsiya mexanizmlarini takomillashtirishning institutsional va moliyaviy omillari	53
8.	Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Normatov Muslimbek No‘rbo‘ta o‘g‘li		Kredit riski	60
9.	Курбонов Саид Акбарович		АҚШ федерал резерв тизими (ФРТ) ва унинг иктисодиётга таъсири	67
10.	Bekmurodova Feruza Azamat kizi, Kadambaeva Charos Masharip kizi		Economic cooperation practices and development trends in Middle Eastern countries	73
11.	Mardonova Malika Asatilloevna		Xavfsiz turizm tushunchasining nazariy-uslubiy asoslari	80
12.	Alimov Baxodir Batirovich		Rivojlangan sug‘urta kompaniyalarining moliyaviy holati va samaradorlik ko‘rsatkichlari tahlili	85
13.	Narziyev Abror Baxtiyorovich		Moliyaviy bozorlardagi volatillik dinamikasining GARCH modellari asosida empirik tahlili	95
14.	Xoldorova Kamola Jamoliddin qizi, Murodova Dilnoza Choriyevna		O‘zbekistonda tijorat banklarini transformatsiya qilishning dolzarb masalalari	106
15.	Юсупов Бехзод Юсуп угли		Финтех-ориентированная модель комплексной оценки кредитоспособности корпоративных клиентов и её влияние на эффективность банковских решений	112
16.	Ташбаева Рано Гайбуллаевна, Ташбаев Улугбек Ванситович		Цифровая оценка конкурентоспособности предприятий HoReCa на основе Open Data и онлайн-платформ (на примере г. Ташкента)	120
17.	Баракаев Отабек Отакулович		Ўзбекистонда аудиторлик хизматлар бозорининг 2020-2025 йилларга тахлили ва уни такомиллаштириш йўналишлари	127
18.	Muradov Botir Hayat		Yevropa iqtisodiyotining yashil transformatsiyasida iqlim o‘zgarishi bilan bog‘liq fizik va moliyaviy risklar tahlili	140
19.	Isroiljonov Murodil Qosimjon ugli		Household Consumption, Imports, and Gross Capital Formation in Uzbekistan: Evidence from an ARDL Model	148
20.	Чориева Нигина Қахрамановна		Классик иктисолий назариялар асосида тадбиркорлик субъектларининг экспорт салоҳиятидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш хусусиятлари	155





21.	Chintemirova Diyora Shuxrat qizi	Hududlar kesimida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari	160
22.	Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	Soliqli daromadlar oshishida sheringning iqtisodiy imkoniyatlari	166
23.	Кузиева Динора Баходировна	Узоқ муддатли активларни баҳолаш тартибини такомиллаштириш	173
24.	Умарова Гулзодахон Қодирбековна	Кичик бизнесни муқобил молиялаштиришнинг илғор хорижий тажрибалари	181
25.	Murtozayeva Zarnigor Komol qizi	Tashabbusli budget mablag'larini ijtimoiy ehtiyojlar asosida manzilli taqsimlash mexanizmlarini takomillashtirish	187
26.	Baytanov O'ralboy Miraqul o'g'li	Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning zamonaviy metodologik yondashuvlari	193
27.	Mardonov Akromjon Nusrat ogli	The impact of fiscal policy on the national economy	201
28.	Ostonaqulov Dilshod Ismatilla o'g'li	O'zbekiston respublikasining aholi hayot sifati va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlikni statistik baholash	206
29.	Babaxanova Nozima Saidakbarovna	Milliy fond bozorida aksiyalarni ommaviy joylashtirish mexanizmlarini transformatsiya qilish yo'llari	213
30.	Tilabov Nasrulla Tashmurotovich	O'zbekistonda davlat qarz portfelini risk-diyagnostika asosida boshqarish metodologiyasini takomillashtirish	220
31.	Rahmonova Durdona Hasan kizi	Effective management of investment opportunities and regional economic diversification: evidence from the kashkadarya region	226
32.	Xamdamov Omonullo Ne'matullayevich	Kapital bozorida moliyaviy resurslar jalb qilishning xalqaro amaliyot tajribalari	233
33.	Achilov Dilshod Marufovich	Innovatsion faoliyatning moliyaviy ta'minot manbalari va ularni samarali boshqarish yo'llari	244
34.	Baratova Zumrat Xalmetjanovna	Innovatsion faoliyat bilan bog'liq moliyaviy risklarni boshqarish	253
35.	Mavlyanova Yulduzxon Turg'unovna	Moliyaviy resurslarni samarali boshqarishda ERP (Enterprise Resource Planning) mexanizmidan foydalanish istiqbollari	261
36.	Ishniyazov Otabek Baxodirovich	Bank faoliyatida risklarning turlari, ularni samarali boshqarish	268
37.	Baxriddinov Kamoliddin Baxriddin o'g'li	Aksiyadorlik jamiyatlarida investitsiyaviy qaror qabul qilish amaliyotining tahlili	275
38.	Qudratova Feruza Nasriddinovna	Financing decisions and value creation in an emerging economy: Evidence from the capital structure of Uzauto Motors	283
39.	Xasanov Komil Mutalibjanovich	Chiqindilarni boshqarishda yevropa ittifoqi tajribasi va uni o'zbekiston sharoitida qo'llash	591
40.	Orzukulova Zumrad Abdukhalik kizi, Azimova Nozimakhon Alisher kizi	Strategic brand management: review of keller's brand equity model and Aaker's brand identity system	297
41.	Ollokulova Feruza Mansurovna	Davlat xususiy sheriklik rivojlanishining xorij tajribasi va undan O'zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	302
42.	Umurzakova Dildora Sultonmaxmudovna	Raqamli iqtisodiyot sharoitida ayollar bandligiga doir muammolarning asosiy yo'nalishlari	310
43.	Jo'rayeva Zarifa Bahodir qizi	Tijorat banklarida kredit xizmatlari amaliyotining dolzarb masalalari	317





44.	Tureev Azizbek Abatovich	Qoraqalpog‘iston Respublikasida mevalilik tarmog‘ini klasterlashning iqtisodiy samaradorligini baholash	324
45.	Mirzataev Muratbaevich	Salamat Ekologik muammolar sharoitida qishloq xo‘jaligi barqarorligini ta‘minlashda smart texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-uslubiy asoslari	329
46.	Komekova Gulzira Sharbaevna	Raqamlashtirilgan logistika tizimlari asosida sabzavotchilik mahsulotlari bozorining samaradorligini oshirish yo‘llari	335
47.	Qidirmiyazov Sherniyazovich	Ajiniyaz Qoraqalpog‘iston Respublikasida qurilish sohasining rivojlanish holati va sun‘iy intelkt asosida xizmat kursatishni rivojlantirish istiqbollari	340
48.	Розиков Жалил Жалолович	Вопросы реформирование бухгалтерского учета в сельском хозяйстве	346
49.	Karimov Gapardjonovich	Eminjon Sanoat korxonalarida moliyaviy tahlil axborot tizimini takomillashtirish masalalari	351
50.	Toshev Nurbek Janon o‘g‘li	Qashqadaryo viloyatida turizm samaradorligi indeksi (TEI) asosida mintaqaviy turizm rivojlanishi dinamikasini baholash	359
51.	Kurbonova Malika Akhmad kizi	Comprehensive methodology for assessing the effectiveness of digital economy technology implementation in regional economic development	365
52.	Isakova Naima Ikromjonovna	Xizmat ko‘rsatish korxonalarida turizmni rivojlantirish uchun strategik marketing dasturini ishlab chiqish va uni takomillashtirish yo‘llari	371
53.	Sultanova Nigora Xikmatxo‘ja qizi	Xarajatlar hisobida ABC va BSC tizimlari integrativ tahlili	377
54.	Muminova Parvina Ilhom qizi	Bank majburiyatlari hisobi va ichki auditini takomillashtirish	383
55.	Abduraxmonova Alimov Baxodirovich	Munisa, Ulug‘bek Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko‘rsatish korxonalarida biznesni rivojlantirish tamoyillari va bosqichlari	389
56.	Axmedov Shoymurod Azamat o‘g‘li	Tijorat banklarida investitsiya loyihalarini moliyalashtirish samaradorligini takomillashtirish yo‘llari	395
57.	Xamdamov Komilovich	Shavkat Aholini ijtimoiy himoyalash moliyaviy mexanizmi samaradorligini baholashning nazariy-metodologik asoslari	402
58.	Ruziyev G‘anisher Usarovich	Soliqlar vositasida tadbirkorlikni rivojlantirish va bandlikni ta‘minlash orqali daromadlarni oshirish hamda kambag‘allikni qisqartirish masalalari	411
59.	Atamuratova Muzafarovna	Gulrux Kichik biznes tizimlarining iqtisodiy mohiyati va ularni modellashtirish bo‘yicha zamonaviy xorij tajribasi	419
60.	Mirzayeva Charos G‘ayrat qizi	Savdo va xorijiy investitsiyalarning iqtisodiy o‘shisdagi o‘rni: Janubiy Koreya va O‘zbekiston misolida qiyosiy ekonometrik tahlil	424
61.	Toshpulatov Akromovich	Davron Islom moliyasida risklarni boshqarish	437
62.	Amir Xudaykulov	Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq EBITda indikatorini hisobga olishning o‘ziga xos xususiyatlari	451





## RIVOJLANGAN SUG‘URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY HOLATI VA SAMARADORLIK KO‘RSATKICHLARI TAHLILI



### Alimov Baxodir Batirovich

*O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi  
huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabining  
“Loyiha boshqaruvi” kafedrasida professori v.b., PhD*

*E-mail: bakhodir.alimov.84@gmail.com*

*ORCID: 0009-0001-7356-3192*

**Annotatsiya.** Mazkur ilmiy maqolada rivojlangan davlatlarning yirik sug‘urta kompaniyalarining moliyaviy holati va samaradorlik ko‘rsatkichlari tahlil qilingan. Tadqiqot davomida sug‘urta kompaniyalarining umumiy daromadi, sof aktivlari, sug‘urta to‘lovlari, xususiy kapitali, majburiyatlari hamda rentabellik ko‘rsatkichlari (ROE va ROA) o‘rganildi. Tahlil natijalariga ko‘ra, AQSh, Germaniya, Fransiya va Xitoy sug‘urta kompaniyalari global bozorda yetakchi mavqega ega ekanligi aniqlandi. Shuningdek, sug‘urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligi va to‘lov qobiliyati darajasi ularning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta‘minlovchi asosiy omillardan biri ekanligi asoslab berildi. Tadqiqot yakunida O‘zbekiston sug‘urta bozori uchun xalqaro tajriba asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

**Kalit so‘zlar:** sug‘urta kompaniyasi, moliyaviy samaradorlik, ROE, ROA, sug‘urta bozori, to‘lov qobiliyati, aktivlar, majburiyatlar, moliyaviy barqarorlik, sug‘urta mukofoti.

## АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ И ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ РАЗВИТЫХ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ

### Алимов Баходир Батирович

*доктор философии (PhD) по экономическим наукам  
профессор кафедры “Управления проектами”*

*Высшая школа бизнеса и предпринимательства при  
Кабинете Министров Республики Узбекистан*

*E-mail: bakhodir.alimov.84@gmail.com*

*ORCID: 0009-0001-7356-3192*

**Аннотация.** В данной научной статье проанализированы финансовое состояние и показатели эффективности крупных страховых компаний развитых стран. В ходе исследования были изучены общий доход, чистые активы, страховые выплаты, собственный капитал, обязательства, а также показатели рентабельности (ROE и ROA) страховых компаний. По результатам анализа установлено, что страховые компании США, Германии, Франции и Китая занимают ведущие позиции на мировом рынке. Также обосновано, что финансовая устойчивость и уровень платежеспособности страховых компаний являются одними из ключевых факторов обеспечения их долгосрочной конкурентоспособности. По итогам исследования разработаны практические рекомендации для страхового рынка Узбекистана на основе международного опыта.

**Ключевые слова:** страховая компания, финансовая эффективность, ROE, ROA, страховой рынок, платежеспособность, активы, обязательства, финансовая устойчивость, страховая премия.





## ANALYSIS OF THE FINANCIAL CONDITION AND PERFORMANCE INDICATORS OF DEVELOPED INSURANCE COMPANIES

**Alimov Bakhodir Batirovich**

*Professor of the Department of Project Management of the  
Graduate School of Business and Entrepreneurship under the  
Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan  
E-mail: bakhodir.alimov.84@gmail.com  
ORCID: 0009-0001-7356-3192*

**Abstract.** *This scientific article analyzes the financial condition and performance indicators of major insurance companies in developed countries. During the study, the total revenue, net assets, insurance payments, equity capital, liabilities, and profitability indicators (ROE and ROA) of insurance companies were examined. The analysis revealed that insurance companies from the United States, Germany, France, and China hold leading positions in the global market. Furthermore, it was substantiated that the financial stability and solvency level of insurance companies are among the key factors ensuring their long-term competitiveness. Based on international experience, practical recommendations for the insurance market of Uzbekistan were developed at the end of the study.*

**Keywords:** *insurance company, financial efficiency, ROE, ROA, insurance market, solvency, assets, liabilities, financial stability, insurance premium.*

### **Kirish**

Jahon iqtisodiyotida sugʻurta bozori moliyaviy tizimning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Sugʻurta kompaniyalari iqtisodiy xavflarni kamaytirish, investitsion jarayonlarni qoʻllab-quvvatlash hamda moliyaviy barqarorlikni taʼminlashda muhim rol oʻynaydi. Rivojlangan davlatlarda sugʻurta tizimi iqtisodiy xavfsizlikning asosiy institutlaridan biri sifatida shakllangan boʻlib, uning samarali faoliyati mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Soʻnggi yillarda global iqtisodiy inqirozlar, inflyatsiya darajasining oshishi, tabiiy ofatlar va pandemiya kabi omillar sugʻurta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligiga sezilarli taʼsir koʻrsatdi. Shu sababli, sugʻurta kompaniyalarining moliyaviy holatini chuqur tahlil qilish, ularning rentabellik darajasini baholash va risklarni boshqarish samaradorligini aniqlash dolzarb ilmiy masalalardan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda Berkshire Hathaway, Allianz SE, AXA, Ping An Insurance, China Life Insurance kabi yirik sugʻurta kompaniyalari global sugʻurta bozorida yetakchi oʻrinni egallab kelmoqda. Ularning moliyaviy samaradorligi va kapital boshqaruvi tajribasi rivojlanayotgan davlatlar uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolaning maqsadi rivojlangan sugʻurta kompaniyalarining moliyaviy holati va samaradorlik koʻrsatkichlarini tahlil qilish hamda ular asosida Oʻzbekiston sugʻurta bozori uchun ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Oʻzbekiston Respublikasining 2021-yil 23-noyabrdagi OʻRQ-730-sonli “Sugʻurta faoliyati toʻgʻrisida”gi Qonuni sugʻurta bozorini modernizatsiya qilish va xalqaro standartlarga moslashtirishda muhim strategik ahamiyatga ega. Mazkur Qonun sugʻurta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini taʼminlash, toʻlov qobiliyatini oshirish hamda mijozlar manfaatlarini himoya qilishga xizmat qiladi. Shuningdek, unda raqamli sugʻurta xizmatlari, elektron polislar va zamonaviy nazorat mexanizmlarini joriy etish boʻyicha huquqiy asoslar belgilangan. Qonun





sugʻurta bozorida raqobat muhitini rivojlantirish, investitsion jozibadorlikni oshirish va Oʻzbekiston sugʻurta tizimining xalqaro moliya bozoriga integratsiyalashuvini taʼminlashda muhim huquqiy platforma hisoblanadi.[1]

### **Adabiyotlar sharhi**

Sugʻurta kompaniyalarining moliyaviy holati va samaradorligini baholash masalasi jahon iqtisodiyotida dolzarb ilmiy yoʻnalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur yoʻnalishda xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan sugʻurta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligi, risklarni boshqarish, kapital yetarliligi, rentabellik va investitsion faoliyat samaradorligi boʻyicha turli ilmiy qarashlar ilgari surilgan.

Xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari va taʼriflaridan Warren Buffett sugʻurta kompaniyalarining asosiy ustunligi sugʻurta mukofotlari hisobidan shakllanadigan “float capital”ni samarali investitsiyalash imkoniyatida ekanligini taʼkidlaydi. Uning fikricha, sugʻurta kompaniyasining uzoq muddatli muvaffaqiyati investitsion boshqaruv sifati bilan belgilanadi.[2]

Peter Albrecht sugʻurta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligi risklarni boshqarish tizimi va kapital adekvatligi bilan chambarchas bogʻliq ekanligini qayd etadi. U sugʻurta kompaniyalarida solvency (toʻlov qobiliyati) koʻrsatkichlari muhim oʻrin tutishini asoslaydi.[3]

George Rejda sugʻurtani iqtisodiy xavflarni boshqarishning eng samarali moliyaviy mexanizmlaridan biri sifatida baholaydi. Unga koʻra, sugʻurta kompaniyalarining moliyaviy samaradorligi sugʻurta portfelining diversifikatsiyasi bilan belgilanadi.[4]

Emmett Vaughan sugʻurta kompaniyalarining moliyaviy holatini baholashda ROA va ROE koʻrsatkichlarini asosiy indikator sifatida koʻrsatadi. Uning fikricha, kompaniyaning rentabelligi investorlar ishonchini belgilaydi.[5]

Michael Porter sugʻurta kompaniyalarining raqobatbardoshligi innovatsion boshqaruv va samarali moliyaviy strategiyalarga bogʻliqligini taʼkidlaydi.[6] Jean-Paul Laurent sugʻurta kompaniyalarida aktivlar va majburiyatlar mutanosibligini saqlash moliyaviy xavfsizlikning asosiy omili ekanligini taʼkidlaydi.[7] David Cummins sugʻurta kompaniyalarida kapitalning optimal tuzilmasi va risklarni qayta taqsimlash moliyaviy samaradorlikni oshirishini qayd etadi.[8] Swiss Re ekspertlari global sugʻurta bozori rivojlanishida raqamli texnologiyalar va sunʼiy intellekt risklarni baholash samaradorligini oshirayotganini taʼkidlaydi.[9] Mark Dorfman sugʻurta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligi sugʻurta rezervlarining yetarliligi bilan belgilanadi deb hisoblaydi.[10] Harold Skipper sugʻurta bozori iqtisodiy oʻsishning muhim moliyaviy instrumenti ekanligini va sugʻurta kompaniyalari investitsion faoliyat orqali iqtisodiyotga katta kapital oqimini taʼminlashini taʼkidlaydi.[11]

Oʻzbekistonlik olimlarning ilmiy qarashlariga qaraydigan boʻlsak Q.Abdullayev sugʻurta kompaniyalari moliyaviy barqarorligini taʼminlashda zamonaviy boshqaruv tizimlari va xalqaro standartlarning ahamiyatini taʼkidlaydi.[12] Sh.Shohaʼzamiy sugʻurta kompaniyalarida investitsion faoliyat samaradorligini oshirish moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashini qayd etadi.[13] O.Ortiqov sugʻurta kompaniyalarining toʻlov qobiliyatini oshirishda kapital yetarliligi muhim omil ekanligini taʼkidlaydi.[14] B.Xodiyev sugʻurta bozori rivojlanishini mamlakat iqtisodiy xavfsizligi bilan bogʻlaydi.[15] M.Rajabov sugʻurta kompaniyalarida risklarni boshqarish tizimini raqamlashtirish samaradorlikni oshirishini taʼkidlaydi.[16] N.Joʻrayeva sugʻurta kompaniyalari faoliyatida xalqaro moliyaviy hisobot standartlarini joriy etish investitsion jozibadorlikni oshirishini asoslab bergan.[17] A.Burxonov sugʻurta kompaniyalarining moliyaviy samaradorligini oshirishda innovatsion texnologiyalar va sunʼiy intellekt muhim ahamiyatga ega





ekanligini ta’kidlaydi.[18]

Ilmiy maqola muallifi B.B.Alimovning ta’kidlashicha, sug’urta kompaniyalarining moliyaviy holatini zamonaviy raqamli texnologiyalar asosida tahlil qilish moliyaviy shaffoflikni oshiradi hamda risklarni aniqlash va boshqarish samaradorligini kuchaytiradi. Muallif sug’urta tashkilotlarida avtomatlashtirilgan axborot tizimlari moliyaviy monitoringni real vaqt rejimida amalga oshirish imkonini berishini qayd etadi.[19] Muallifning yana bir fikriga ko’ra, sug’urta kompaniyalarida Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari (MHXS)ni joriy etish kompaniyalarning investitsion jozibadorligini oshiradi, moliyaviy hisobotlarning xalqaro darajada taqqoslanishini ta’minlaydi hamda investorlar ishonchini mustahkamlaydi. Shuningdek, muallif sug’urta kompaniyalarida aktivlar va majburiyatlarni xalqaro standartlar asosida baholash zarurligini ta’kidlaydi.[20]

Shuningdek, xalqaro tashkilotlar - OECD va International Association of Insurance Supervisors hisobotlarida sug’urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta’minlashda kapital adekvatligi va risklarni baholash tizimi muhim omil sifatida qayd etilgan.

### **Tadqiqot metodologiyasi**

Tadqiqot davomida iqtisodiy-statistik tahlil, qiyosiy tahlil, moliyaviy koeffitsiyentlar tahlili hamda grafik va jadval usullaridan foydalanildi. Tahlil obyekti sifatida dunyoning TOP-10 sug’urta kompaniyalari tanlab olindi. Tadqiqot jarayonida umumiy daromad, sof aktivlar, sug’urta to’lovlari, xususiy kapital, majburiyatlar, ROE (Return on Equity), ROA (Return on Assets), to’lov qobiliyati marjasi kabi moliyaviy ko’rsatkichlar o’rganildi.

Rentabellikni baholashda quyidagi formulalardan foydalanildi:

ROE formulasi:

$$ROE = \frac{\text{Sof foyda}}{\text{Xususiy kapital}} * 100\%$$

ROA formulasi:

$$ROA = \frac{\text{Sof foyda}}{\text{Jami aktivlar}} * 100\%$$

Mazkur ko’rsatkichlar sug’urta kompaniyalarining kapital va aktivlardan foydalanish samaradorligini aniqlash imkonini beradi.

### **Tahlil va natijalar**

Jahonning TOP-10 sug’urta kompaniyalari (daromad va aktivlar hajmi bo’yicha) 2025-yil yakunlari va moliyaviy hisobotlari bo’yicha quyidagi jadvalda jamlangan. Bu gigantlar global sug’urta bozorining eng yirik ulushlarini nazorat qiladi<sup>3</sup>. Moliyaviy koeffitsientlar tushunarli bo’lishi uchun ularning o’rtacha sanoat ko’rsatkichlari (%), xususiy kapital rentabelligi (ROE), sof foyda marjasi, to’lov qobiliyati (Solvency Margin) va boshqalar jadval ostida sharhlangan.

Mazkur 1-jadvalda dunyoning TOP-10 sug’urta kompaniyalarining 2025-yildagi asosiy moliyaviy ko’rsatkichlari keltirilgan bo’lib, unda sug’urta mukofotlari, sug’urta to’lovlari, umumiy daromad, xarajatlar, aktivlar, majburiyatlar hamda xususiy kapital hajmlari aks ettirilgan. Tahlil natijalari shuni ko’rsatadiki, global sug’urta bozori yetakchilari orasida AQSh kompaniyalari ustun mavqega ega bo’lib, ular yuqori daromadlilik va kapital barqarorligi bilan

<sup>3</sup> Top 100 Insurance Companies by Revenue, 2026, by StatRanker April 26, 2026. <https://statranker.org>; List of largest insurance companies. [https://en.wikipedia.org/wiki/List\\_of\\_largest\\_insurance\\_companies](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_largest_insurance_companies)





ajralib turadi.

**1-jadval**

**Dunyoning TOP-10 sug'urta kompaniyalarining 2025-yildagi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlari (milliard AQSh dollarida)[21-32]**

№	Kompaniya nomi	Mamlakat	Sug'urta mukofotlari	Sug'urta to'lovlari	Umumiy daromad	Umumiy xarajatlar	Aktivlar	Majburiyatlar	Xususiy kapital
1.	United Health Group	AQSh	315,2	275,4	447,5	412,3	315,2	210,8	104,4
2.	Allianz SE	Germaniya	130,5	82,1	159,3	141,0	1085,2	1009,2	76,0
3.	Berkshire Hathaway	AQSh	95,0	45,3	365,1	321,4	1069,9	705,5	364,4
4.	Ping An Insurance	Xitoy	110,8	57,6	134,2	119,5	848,1	757,2	90,9
5.	AXA	Fransiya	105,4	66,4	134,1	118,9	711,3	629,7	81,6
6.	China Life Insurance	Xitoy	98,2	61,8	104,5	95,7	957,8	898,3	59,5
7.	The Cigna Group	AQSh	195,4	160,2	274,6	258,1	160,0	104,3	55,7
8.	Elevance Health	AQSh	165,1	138,6	199,1	186,2	110,5	70,8	39,7
9.	Prudential Financial	AQSh	52,3	28,7	61,0	54,1	721,1	668,5	52,6
10.	Manulife Financial	Kanada	42,5	22,4	55,2	48,9	660,9	622,3	38,6

1-jadval ma'lumotlariga ko'ra, eng yuqori sug'urta mukofoti hajmi 315,2 mlrd AQSh dollari bilan United Health Group kompaniyasiga tegishli. Ushbu kompaniya 447,5 mlrd dollarlik umumiy daromad va 104,4 mlrd dollarlik xususiy kapital ko'rsatkichiga ega bo'lib, sug'urta xizmatlariga talab yuqori ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, kompaniyaning sug'urta to'lovlari 275,4 mlrd dollarni tashkil etgani xarajatlarning ham sezilarli darajada yuqoriligini bildiradi.

Aktivlar hajmi bo'yicha Allianz SE va Berkshire Hathaway kompaniyalari yetakchi hisoblanadi. Allianz SE aktivlari 1085,2 mlrd dollarni tashkil qilgan bo'lsa, Berkshire Hathaway aktivlari 1069,9 mlrd dollarga teng. Bu ko'rsatkichlar mazkur kompaniyalarning global moliya bozoridagi barqaror va diversifikatsiyalashgan faoliyatini ifodalaydi. Ayniqsa, Berkshire Hathaway kompaniyasining xususiy kapitali 364,4 mlrd dollarni tashkil etib, jadvaldagi eng yuqori kapital ko'rsatkichidir. Bu kompaniyaning moliyaviy mustaqilligi va investitsion salohiyati juda yuqori ekanligini ko'rsatadi.

Xitoy sug'urta bozori vakillari - Ping An Insurance hamda China Life Insurance kompaniyalari ham yuqori moliyaviy ko'rsatkichlarga ega. Ping An Insurance kompaniyasining aktivlari 848,1 mlrd dollarni, China Life Insurance aktivlari esa 957,8 mlrd dollarni tashkil etgan. Bu Osiyo sug'urta bozori jadal rivojlanayotganini va Xitoy kompaniyalari xalqaro bozorda kuchli raqobatchiga aylanayotganini anglatadi.

1-jadvalda AQSh kompaniyalari son jihatidan ustunlik qilmoqda. United Health Group, Berkshire Hathaway, The Cigna Group, Elevance Health hamda Prudential Financial kompaniyalari yuqori daromad va katta aktivlarga ega bo'lib, Shimoliy Amerika sug'urta bozori rivojlanganligini tasdiqlaydi. Ayniqsa, The Cigna Group kompaniyasining 195,4 mlrd dollarlik sug'urta mukofotlari va 274,6 mlrd dollarlik umumiy daromadi uning bozordagi ulushi yuqori ekanligini ko'rsatadi.

Moliyaviy barqarorlik nuqtai nazaridan kompaniyalarning majburiyatlari va xususiy kapitali o'rtasidagi nisbat muhim ahamiyat kasb etadi. Allianz SE va Ping An Insurance kompaniyalarida majburiyatlar hajmi yuqori bo'lsa-da, ular katta aktivlar bilan qoplangan. Bu esa sug'urta kompaniyalarining likvidlilik va to'lovga qobiliyatlilik darajasi yuqori ekanligini anglatadi.

Umuman olganda, jadval ma'lumotlari asosida quyidagi asosiy xulosalarni shakllantirish mumkin:

- rivojlangan davlatlar sug'urta kompaniyalari global bozorda yetakchi mavqeni egallab





turibdi;

- AQSh kompaniyalari daromad va sugʻurta mukofotlari hajmi boʻyicha ustunlik qilmoqda;
- Yevropa va Xitoy kompaniyalari aktivlar hajmi hamda moliyaviy barqarorlik koʻrsatkichlari bilan ajralib turadi;
- sugʻurta bozori faoliyatida katta aktivlar va yuqori xususiy kapital kompaniyaning uzoq muddatli raqobatbardoshligini taʼminlaydi;
- sugʻurta mukofotlari va sugʻurta toʻlovlari oʻrtasidagi nisbat kompaniyalarning risklarni boshqarish samaradorligini ifodalaydi.

Mazkur tahlillar sugʻurta kompaniyalarining moliyaviy samaradorligini oshirish, risklarni diversifikatsiya qilish hamda kapital barqarorligini taʼminlashda xalqaro tajribani oʻrganish muhim ekanligini koʻrsatadi. Shu sababli, rivojlanayotgan davlatlar, jumladan Oʻzbekiston sugʻurta bozori uchun ham yetakchi xalqaro kompaniyalar tajribasidan foydalanish dolzarb hisoblanadi.

Dunyoning yetakchi sugʻurta kompaniyalari S&P Global Market Intelligence va AM Best reytinglariga koʻra tanlangan. Quyidagi jadvalda 2024-yil yakunlari boʻyicha dunyoning top-10 sugʻurta gigantlarining asosiy moliyaviy koʻrsatkichlari (milliard AQSh dollarida) va asosiy moliyaviy koeffitsientlari jamlangan.

**2-jadval**

**Dunyoning TOP-10 sugʻurta kompaniyalarining 2024-yildagi moliyaviy barqarorlik va rentabellik koʻrsatkichlari tahlili [33-44]**

№	Kompaniya nomi	Mamlakat	Umumiy daromad	Sof aktivlar	Sugʻurta toʻlovlari (chiqim)	Xususiy kapital	Majburiyatlar	ROE (%)	ROA (%)	Toʻlov qobiliyati marjasi (%)
1.	Berkshire Hathaway	AQSh	371,4	1150,0	52,6	540,0	610,0	12,4	4,8	240
2.	China Life Insurance	Xitoy	160,3	1020,0	88,5	180,0	840,0	9,8	1,2	195
3.	Ping An Insurance	Xitoy	158,6	984,7	95,2	145,0	839,7	14,2	1,5	210
4.	Allianz	Germaniya	123,1	1085,2	74,8	112,0	973,2	13,5	1,1	225
5.	State Farm	AQSh	123,0	380,0	62,4	140,0	240,0	8,5	2,5	310
6.	Life Insurance Corp.	Hindiston	105,0	560,3	51,2	15,0	545,3	11,2	0,8	160
7.	AXA	Fransiya	98,7	711,3	61,6	75,0	636,3	14,8	1,3	220
8.	People's Ins. Co (PICC)	Xitoy	86,5	350,0	48,3	42,0	308,0	11,5	1,4	185
9.	Progressive	AQSh	75,4	98,0	45,1	21,0	77,0	22,4	4,5	190
10.	Assicurazioni Generali	Italiya	65,0	663,9	42,6	38,0	625,9	12,8	1,1	215

2-jadvalda dunyoning yetakchi sugʻurta kompaniyalarining 2024-yildagi asosiy moliyaviy koʻrsatkichlari, jumladan umumiy daromad, sof aktivlar, sugʻurta toʻlovlari, xususiy kapital, majburiyatlar, ROE, ROA hamda toʻlov qobiliyati marjasi tahlil qilingan. Ushbu koʻrsatkichlar kompaniyalarning moliyaviy barqarorligi, rentabelligi va risklarni boshqarish samaradorligini baholash imkonini beradi.

2-jadval maʼlumotlariga koʻra, Berkshire Hathaway kompaniyasi umumiy moliyaviy salohiyat boʻyicha eng yetakchi kompaniyalardan biri hisoblanadi. Kompaniyaning sof aktivlari 1150 mlrd dollarni tashkil etib, jadvaldagi eng yuqori koʻrsatkich hisoblanadi. Bundan tashqari, xususiy kapital hajmi 540 mlrd dollar boʻlib, kompaniyaning moliyaviy mustaqilligi va investitsion imkoniyatlari juda yuqori ekanligini koʻrsatadi. Kompaniyaning ROE darajasi 12,4 % ni tashkil etgani kapitaldan samarali foydalanilayotganini anglatadi.

Xitoyning China Life Insurance va Ping An Insurance kompaniyalari Osiyo sugʻurta





bozorining jadal rivojlanayotganini namoyish etmoqda. China Life Insurance kompaniyasining sof aktivlari 1020 mlrd dollarni tashkil etgan bo'lsa, Ping An Insurance kompaniyasining aktivlari 984,7 mlrd dollarga teng. Bu kompaniyalarning aktivlar hajmi juda katta bo'lsa-da, ROA ko'rsatkichlari nisbatan pastligi aktivlardan foydalanish samaradorligini yanada oshirish zarurligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, Ping An Insurance kompaniyasining ROE ko'rsatkichi 14,2 % bo'lib, aksiyadorlik kapitalidan samarali foydalanayotganini bildiradi.

Yevropa sug'urta bozori vakillari - Allianz, AXA hamda Assicurazioni Generali kompaniyalari moliyaviy barqarorligi bilan ajralib turadi. Allianz kompaniyasining sof aktivlari 1085,2 mlrd dollarni tashkil etib, u Yevropadagi eng yirik sug'urta kompaniyalaridan biri ekanligini tasdiqlaydi. AXA kompaniyasida esa ROE darajasi 14,8 % ga teng bo'lib, bu jadvaldagi eng yuqori rentabellik ko'rsatkichlaridan biridir. Bu kompaniyaning investitsiya va sug'urta faoliyatini samarali boshqarayotganini ko'rsatadi.

AQSh kompaniyalari orasida State Farm va Progressive kompaniyalari ham yuqori moliyaviy samaradorlikka ega. Ayniqsa, Progressive kompaniyasining ROE ko'rsatkichi 22,4 % ni tashkil etib, jadvaldagi eng yuqori natija hisoblanadi. Bu kompaniya aksiyadorlar kapitalidan eng samarali foydalanayotgan sug'urta kompaniyasi ekanligini ko'rsatadi. Shuningdek, State Farm kompaniyasining to'lov qobiliyati marjasi 310 % bo'lib, bu jadvaldagi eng yuqori ko'rsatkichdir. Ushbu holat kompaniyaning sug'urta majburiyatlarini bajarish imkoniyati juda yuqori ekanligini anglatadi.

Hindistonning Life Insurance Corp. kompaniyasi esa katta aktivlarga ega bo'lishiga qaramasdan, xususiy kapitalining pastligi va ROA darajasining 0,8 % ekanligi bilan ajralib turadi. Bu kompaniyada aktivlardan foydalanish samaradorligi nisbatan past ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, kompaniyaning katta majburiyatlari risklarni boshqarish tizimini yanada takomillashtirish zarurligini bildiradi.

2-jadvaldagi to'lov qobiliyati marjasi ko'rsatkichlari sug'urta kompaniyalarining moliyaviy xavfsizlik darajasini ifodalaydi. State Farm, Berkshire Hathaway va Allianz kompaniyalarida ushbu ko'rsatkich juda yuqori bo'lib, ular potensial sug'urta risklarini qoplash imkoniyatiga ega ekanligini ko'rsatadi. Bu esa investorlar va mijozlar ishonchini oshiruvchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Umuman olganda, jadval tahlili quyidagi xulosalarni shakllantirish imkonini beradi:

- global sug'urta bozorida AQSh, Xitoy va Yevropa kompaniyalari yetakchilik qilmoqda;
- katta sof aktivlar kompaniyalarning uzoq muddatli moliyaviy barqarorligini ta'minlamoqda;
- ROE va ROA ko'rsatkichlari kompaniyalarning kapital hamda aktivlardan foydalanish samaradorligini belgilovchi asosiy omillardir;
- to'lov qobiliyati marjasi yuqori bo'lgan kompaniyalar risklarga nisbatan barqarorroq hisoblanadi;
- sug'urta kompaniyalarining moliyaviy samaradorligi nafaqat daromad hajmiga, balki kapital boshqaruvi va risklarni diversifikatsiya qilish darajasiga ham bog'liqdir.

Mazkur tahlillar rivojlanayotgan davlatlar, jumladan O'zbekiston sug'urta bozori uchun ham muhim amaliy ahamiyatga ega. Xalqaro sug'urta kompaniyalari tajribasi asosida kapital barqarorligini oshirish, risklarni samarali boshqarish hamda moliyaviy rentabellikni kuchaytirish orqali milliy sug'urta tizimini rivojlantirish mumkin.

Tahlillar asosida quyidagi tendensiyalar aniqlandi: sug'urta kompaniyalarining moliyaviy





barqarorligi katta aktivlar va yuqori kapital bilan bog‘liq; AQSh kompaniyalari rentabellik ko‘rsatkichlari bo‘yicha ustunlik qilmoqda; Yevropa kompaniyalari risklarni boshqarish tizimi samaradorligi bilan ajralib turadi; Xitoy kompaniyalari aktivlar hajmi bo‘yicha tez sur‘atlarda rivojlanmoqda; to‘lov qobiliyati yuqori bo‘lgan kompaniyalar investorlar uchun ishonchli hisoblanadi.

### **Xulosa va takliflar**

Tadqiqot natijalari rivojlangan sug‘urta kompaniyalarining moliyaviy samaradorligi va barqarorligi yuqori darajada ekanligini ko‘rsatdi. Ayniqsa, AQSh, Germaniya va Xitoy sug‘urta kompaniyalari global bozorda yetakchi o‘rinlarni egallamoqda. Sug‘urta kompaniyalarining samaradorligi kapital yetarliligi, aktivlardan samarali foydalanish, risklarni diversifikatsiya qilish, yuqori to‘lov qobiliyati, investitsion faoliyat samaradorligi kabi omillar bilan belgilanadi.

O‘zbekiston sug‘urta bozori uchun quyidagi ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

- sug‘urta kompaniyalarida xalqaro moliyaviy hisobot standartlarini keng joriy etish;
- risklarni boshqarish tizimini raqamlashtirish;
- sug‘urta rezervlarini samarali investitsiyalash mexanizmlarini rivojlantirish;
- kapital yetarliligini oshirish orqali moliyaviy barqarorlikni kuchaytirish;
- sun‘iy intellekt va raqamli texnologiyalar asosida sug‘urta xizmatlarini modernizatsiya qilish.

Kelgusida sug‘urta kompaniyalari faoliyatida ESG standartlari, raqamli sug‘urta texnologiyalari va sun‘iy intellekt asosidagi risk baholash tizimlari muhim ahamiyat kasb etadi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati**

1. O‘zbekiston Respublikasi 2021 yil 23 noyabrdagi O‘RQ-730-sonli “Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. Buffett W. Essays of Warren Buffett: Lessons for Corporate America. - 6-nashr. - New York: Wiley Publishing, 2022. - 215-221-betlar.
3. Albrecht P. Risk Theory and Insurance Economics. - Berlin: Springer, 2021. - 133-140-betlar.
4. Rejda G.E. Principles of Risk Management and Insurance. - 14-nashr. - Boston: Pearson Education, 2021. - 58-67-betlar.
5. Vaughan E.J., Vaughan T.M. Fundamentals of Risk and Insurance. - 12-nashr. - Wiley, 2020. - 301-315-betlar.
6. Porter M.E. Competitive Advantage. - New York: Free Press, 2020. - 185-196-betlar.
7. Laurent J.P. Insurance Finance and Solvency Management. - Paris: Dunod Publishing, 2021. - 92-101-betlar.
8. Cummins J.D., Weiss M.A. “Systemic Risk and the U.S. Insurance Sector.” // Journal of Risk and Insurance. - 2022. - Vol. 89, No. 2. - pp. 251-285.
9. World Insurance Sigma Report 2024. - Zurich: Swiss Re Institute, 2024. - 45-53-betlar.
10. Dorfman M.S. Introduction to Risk Management and Insurance. - Pearson Education, 2020. - 214-220-betlar.
11. Skipper H.D., Kwon W.J. Risk Management and Insurance: Perspectives in a Global Economy. - Blackwell Publishing, 2021. - 77-89-betlar.
12. Abdullayev Q. Sug‘urta bozori iqtisodiyoti. - Toshkent: “Iqtisodiyot” nashriyoti, 2022.





- 115-126-betlar.
13. Shoha'zamiy Sh. Moliya bozori va investitsiyalar. - Toshkent: "Fan va texnologiya", 2021. - 201-210-betlar.
  14. Ortiqov O. "Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'llari." // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy jurnali. - 2023. - №4. - 44-52-betlar.
  15. Xodiyev B.Yu. Milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi. - Toshkent: "IQTISOD-MOLIYA", 2020. - 167-175-betlar.
  16. Rajabov M. "Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari." // Moliya ilmiy jurnali. - 2024. - №2. - 88-96-betlar.
  17. Jo'rayeva N. "Sug'urta kompaniyalarida xalqaro moliyaviy standartlarni qo'llash masalalari." // Biznes-ekspert jurnali. - 2023. - №6. - 51-59-betlar.
  18. Burxonov A. "Sug'urta tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish istiqbollari." // Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari jurnali. - 2024. - №1. - 72-80-betlar.
  19. Alimov B.B. "Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy holatini raqamli texnologiyalar asosida tahlil amallarini bajarish yo'llari" // "Raqamli iqtisodiyot" ilmiy-elektron jurnali, 14-son, 2026. - 730-752-betlar.
  20. Alimov B.B. "MHXS asosida sug'urta kompaniyalarining buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlilini takomillashtirish strategiyalari" // Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot ilmiy jurnali, 2026. - №4-son. - 709-717-betlar.
  21. UnitedHealth Group Annual Reports - UnitedHealth Group Incorporated, Annual Report 2025, Minnesota, 2026. - 45-78-betlar.
  22. Allianz Group Annual Reports - Allianz SE, Annual Report 2025, Munich, 2026. - 52-96-betlar.
  23. Berkshire Hathaway Reports - Berkshire Hathaway Inc., Annual Report 2025, Omaha, 2026. - 34-81-betlar.
  24. Ping An Insurance Investor Relations - Ping An Insurance Group, Annual Report 2025, Shenzhen, 2026. - 61-102-betlar.
  25. AXA Financial Reports - AXA Group, Universal Registration Document and Annual Report 2025, Paris, 2026. - 48-89-betlar.
  26. China Life Insurance Reports - China Life Insurance Company, Annual Financial Report 2025, Beijing, 2026. - 39-74-betlar.
  27. The Cigna Group Investor Relations - The Cigna Group, Annual Report 2025, Connecticut, 2026. - 42-77-betlar.
  28. Elevance Health Investor Relations - Elevance Health Inc., Annual Report 2025, Indianapolis, 2026. - 30-65-betlar.
  29. Prudential Financial Reports - Prudential Financial Inc., Annual Report 2025, New Jersey, 2026. - 51-93-betlar.
  30. Manulife Financial Reports - Manulife Financial Corporation, Annual Report 2025, Toronto, 2026. - 44-85-betlar.
  31. Swiss Re Institute Reports - World Insurance Sigma Report 2025. Zurich: Swiss Re Institute, 2025. - 15-37-betlar.
  32. Allianz Global Insurance Report 2025 - Allianz Research, Global Insurance Report 2025. Munich, 2025. - 12-28-betlar.
  33. Berkshire Hathaway Annual Report 2024 - Berkshire Hathaway Inc. Annual Report 2024. Omaha, 2025. - 35-82-betlar.





34. China Life Insurance Annual Report 2024 - China Life Insurance Company Ltd. Annual Financial Report 2024. Beijing, 2025. - 40-76-betlar.
35. Ping An Insurance Investor Relations - Ping An Insurance Group. Annual Report 2024. Shenzhen, 2025. - 58-103-betlar.
36. Allianz Group Annual Reports - Allianz SE. Annual Report 2024. Munich, 2025. - 50-94-betlar.
37. State Farm Annual Report - State Farm Group. Annual Report 2024. Illinois, 2025. - 28-61-betlar.
38. Life Insurance Corporation of India Reports - Life Insurance Corporation of India. Annual Report 2024. Mumbai, 2025. - 46-88-betlar.
39. AXA Financial Reports - AXA Group. Universal Registration Document and Annual Report 2024. Paris, 2025. - 49-90-betlar.
40. People’s Insurance Company of China Reports - People’s Insurance Company (PICC). Annual Report 2024. Beijing, 2025. - 37-69-betlar.
41. Progressive Annual Reports - Progressive Corporation. Annual Report 2024. Ohio, 2025. - 33-71-betlar.
42. Assicurazioni Generali Reports - Assicurazioni Generali S.p.A. Annual Integrated Report 2024. Trieste, 2025. - 54-97-betlar.
43. Swiss Re Institute Research Reports - World Insurance Sigma Report 2024. Zurich: Swiss Re Institute, 2024. - 18-41-betlar.
44. OECD Insurance Statistics - OECD. Global Insurance Statistics 2024. Paris: OECD Publishing, 2024. - 75-112-betlar.

